

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Friderici Forneri Theologiæ Doctoris Canonici Ecclesiæ
Collegiatæ diui Stephani Bambergæ, De Temulentia
Malo, Eiusque Remediis, Variis Item Scitu Iucundissimis,
nec non vtilissimis de rebus, quæ in ...**

Förner, Friedrich

Ingolstadii, 1603

Cap. II. Quid Ebrij, quid Sobrij, quid Temeti atque Temulentia voces
importent.

urn:nbn:de:hbz:466:1-45433

lis cessantibus, & deliramentum illud Homericum, scilicet bibendi certamen, conuiuuiis suis representant. Hæc Philo. cuius verba nō incongruè excipit Diuus Augustinus. Et ideò vos, inquit, qui pro Dei amore hoc tantum bibitis, quod oportet; & quod ebriosis in terra perditur, à vobis in cælo per eleemosynam reponitur, non vobis sufficiat, quod vos honesti ac sobrii estis; sed quantum potestis, ita castigate & corripite ebriosos, vt eis nunquam liceat, vobis presentibus, amplius bibere, quam oportet; vt dum ipsi sobrietatem diligitis, & alios per vestram admonitionem ab Ebrietatis perditione reuocatis, non solum pro vestra, sed etiam pro aliorum salute, duplicia vobis præmia, in æterna beatitudine præparetis. huc vsq; Augustinus. Cuius ardentissimæ cohortationi, vtinam & nos primùm exemplo nostro, tūc postea verbis, alios ad virtutem sobrietatis inflammando morem geramus: illud intimis animi votis exopto semper; alterum spectat præsentis opusculi labor. penitus nunc rem ipsam aggrediamur.

Serm. 232.
de Temp.

CAPVT II.

Quid Ebrii, quid Sobrii, quid Temeti, atque Temulentiaæ voces importent.

Quoniam eiusmodi nominibus perquam sæpè ac frequèter vtendum erit, atq; vt ipsius rei definitionem, nominis quoq; saltem qualiscunq; adumbratio, methodi ratione ad amussim obseruata præcurrat; *Ebrius* ac *Sobrius*; *Ebrietas* item ac *Sobrietas*, ad inuicem opponuntur. Et *Ebriam* quidem, inde dictum putat Macrobius, quasi è ratione motum turbatumque; satis longè petita, meo iudicio, nominis proprietate. *Ebrietatem*, illam turbatam

Lib. 3. Saturnal.
Quid Ebrius?
Quid Ebrietas?

batæ mentis affectionem; quandoquidem cerebro incalescente nimio mero, ita rationis atque intellectus impeditur vsus, vt quasi colligatis, impotens, manibus, nec mouere se ad operandum quippiam, nec alias animi potentias, nec sensus gubernare, nec imperare quicquam possit, sed consopita oppressaque, & veluti penitus emortua iaceat. Cõstat enim, intellectum inter omnes animæ facultates, clauum instar nauium gubernatoris, moderari, & eadem, qua auriga, in regendis equis currui iunctis, vt intra orbitas rotarum flexū contineant, ac rectā trahant, potestate vti. Fac vt nauigij gubernator, vt auriga, somno correpti dormiant: obstaculū pone vt currum alter dirigere nequeat; experieris illicd, quā lentē, quā turbatē, quā vagabundē incessuri sint ac tracturi equi: impedimentum obijce, ne clauum nauarchus moderetur, & videbis illicd nauem in medijs herentem vndarum fluctibus, vagam & incertam, siue cautibus scopulosis allisam, siue periculosis & immanissimis demersam syrtibus. Confimili ratione, effectum da bibendo, vt cerebrū, quod rationis est sedes, atque habitatio, spissis ac densis euaporantis vini fumis, totū ac penitus oppleatur, & suffusa quasi caligine, intellectus naturale lumen, cimmerijs quibusdā tenebris obfusctetur, experieris tū demū, omnes animi facultates distractas, & sua sedē conuulsas ac pulsas, in incertum, nunc has nunc illas in mētis egritudines, & illaudatas cupiditates incursum. Hinc in Prouerbiū abiit apud Græcos: τὸν οἶνον οὐκ ἔχων πικρὰ λία. *Vinum non habere clauum.* idēq; propterea; quod Ebrietas nihil cõsultē, neq; moderatē vel dicit vel facit. Obruitur enim ratio, quæ clauo vice, sobrios moderatur, & gubernat. Huc & illud Ouidianum pertinet:

Nox

*Intellectus
in anima
quasi gu-
bernator
in nauis,
auriga in
curru.
Simile,*

*Erasm. A-
dag. Chi-
liad. 2.
Centur. 3.*

Nox & Amor Vinumque, nihil moderabile suadent,
 Illa pudore vacat, liber Amorque metu.

Non prætereundum isthic, quod Ebrius & Ebrius differant; & quoad ipsam rem, non parum quidem. Ebrius is est, qui nimio potu mente alienatus est. *Ebriosus* qui assuevit Ebrietatis vitio. *Ebrius differt ab Ebrioso.*

De Ebrioso sic S. Ambrosius: *Ebriosus is est, qui dum absorbat vinum, mala ebrietatis consuetudine, absorbetur à vino, abominabilis fit Deo, despicitur ab Angelis, deridetur ab hominibus, destituitur à viribus & virtutibus, confunditur à Dæmonibus.* *Libro de Penitentiâ.*

Pari ratione Ebrietas & Ebriositas distinguuntur: *Ebrietas* enim causam, id est, vinum respicit: *Ebriositas* vitij consuetudinem. *Ebrietas item est Ebriositas.*

Temetum verò, à priscis, ac primis illis Latinæ linguæ inuentoribus, dictum affirmat Varro, merum ac purum vinum: id est, quasi *Tentet mentem*; vt *Temetum* sit idem, quasi *tentans mentem*. *Temulentia* verò, quasi *Tentatio mentis*. Hinc Aristoteles: *Sub passione temulentia, homo patitur iudicii detrimentum: facit ea quippe hominem ignorantem & se, & agenda omnia, impeditque consilium rationis, & mentis oculos omnino perstringit, atque obuolat.* Vnde nomen *Temeti* quàm optimè vino conuenit: nec minus bellè quadrat Ebrietati, verbum *Temulentia*, quid enim hominum mentes tentat magis? quid ad omne flagitium & scelus? quid ad ruinam procliuius impellit, atque celerius, quàm Ebrietas? huius itaq; nominis *Etymon*, rei quadrare aptius, quàm prioris illius, clarum arbitror. *Varro de re rustica. 2. Politicorum.*

Illud denique hic obiter monendus venis, ex *Athenæo*; *Temulentia* nomen apud veteres Græcos, non in malam semper, ac vitiosam significationem.

Proverb. In
vino veri-
tatis.

detortum idē potissimum, in communi antiquita-
tis Proverbio: *διν & ἀλήθεια*. *Vinum veritas*, quasi vt
interpretantis Athenæi verbis vtat: *Vinum affluen-*
tius potum, promptos reddat, animoque imperterritos,
ad nudam simplicemque prodendam veritatem. Et hoc
quidem, si non tantus erat vini excessus, vt rationis
vsus omninò tolleretur, sed integer permaneret, ca-
lore duntaxat vini aliquantulū excitatus. At verò,
vt est comparatum humanum ingenium, quod ad
extrema semper tendit, relictis medijs: hæc in vitiū
ita progressa est mediocritas, vt non iam *Vinum Ve-*
ritas, sed *Vinum Feritas* potius quædā bestialis apud
nostrates dicenda sit. *Ista de nominibus, nunc rei o-*
rigo perquirenda.

CAPVT III.

Principia & Origines Temulentia. adiuncta cu-
riose cuiusdam questionis solutio.

PHilosophorum aliquantis per terminis, ac do-
cendi modo, vt licebit, spero bona cum lecto-
ris venia lucem id, quam tractamus rei, afferet
non exiguam

*Materia
Temulen-
tia.
Super cap.
5. Epist. ad
Galat.*

Temulentia materiam vestigas? *Est omnis, qui in-*
ebriat potus; seu naturæ vi productus, seu artis ministe-
rio factitius. haultū hoc ex Diuo Hieronymo. Ebrie-
tas autem, ait ipse, tam ex vino, quam ceteris bibendi
generibus, quæ vario modo conficiuntur, potest accidere.
ex quo & de sancto dicitur: Vinum & Siceram non bi-
bet. Sicera interpretata est Ebrietas. Et ne quis Vinum
non bibens, aliud putaret bibendum, exclusa causatio est,
dum omne quod inebriare potest, cum vino pariter au-
fertur. hæc ille. Quare in priori genere porus natu-
ralis,